

Archiv obce Folmava

[1765]-1939

Inventář

EL NAD č.: 1520

AP č.: 311

Marie Schöntag

Horšovský Týn 2011

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	7
Inventární seznam	8

I. Vývoj původce archivního fondu

Obec Folmava (německy Vollmau), ležící těsně u hraničního přechodu mezi Českou republikou a Německem, vznikla při staré obchodní stezce spojující Čechy s Bavorskem. Její existenci dokládá již hraniční mapa z roku 1707, kde je Folmava zanesena pod názvem Fulmenau ještě jako součást Svobodného státu Bavorsko, k němuž tehdy patřila. Až úpravou zemské hranice v letech 1764-1766, kterou provedla rakouská císařovna Marie Terezie a bavorský kurfiřt Max Josef III., připadla Folmava k Českému království a byla rozdělena na dvě části: horní a dolní, které jsou od sebe vzdáleny asi půl kilometru. Dolní Folmava bývala označována též jako Domažlická, neboť byla spravována královským městem Domažlice, zatímco Horní Folmava bývala nazývána „Kamerální“, neboť podléhala přímo české královské komoře. Roku 1835 prodala královská komora městu Domažlice také Horní Folmavu.

Sommerova Topografie uvádí ve Folmavě k roku 1839 celkem 739 německy mluvících obyvatel v 70 domech. Charakter vesnice byl od počátku převážně zemědělský, a protože zaměstnání v zemědělství a řemeslnické práce nemohly nastálo uživit všechny obyvatele, docházelo především v druhé polovině 19. a v 1. třetině 20. století ke značnému odlivu obyvatelstva do průmyslových měst a k vystěhovalectví do zahraničí – upřednostňovanými cíli byly rumunský Banát, Maďarsko, USA a dokonce Brazílie. Do roku 1930 se tak počet obyvatel Folmavy zvýšil pouze na 810, z nichž se 694 hlásilo k německé a 94 k české národnosti, zbývajících 22 osob byli cizozemci.

Organizace místní samosprávy se zásadně změnila po zrušení roboty a poddanství v roce 1848, především tzv. Stadionovým zákonem o prozatímním obecním zřízení ze 20. března 1849, který rušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů. Obce tak mohly svobodně volit své zástupce, vyřizovat domovské záležitosti, samostatně vyřizovat vlastní agendu, uveřejňovat výsledky obecního hospodaření a zveřejňovat jednání obecních zástupců. Stadionovo zřízení určovalo dvojí působnost obce, a sice ve vlastních záležitostech a v záležitostech přenesených, které nařizoval stát. V každé obci se zřizovaly dva orgány – obecní výbor, volený na tříleté období, který měl usnášecí a dozorčí moc, a obecní představenstvo jako užší orgán, složené z purkmistra a nejméně dvou radních. Po reformách státní správy a obecní samosprávy v roce 1850 se Folmava stala samostatnou obcí v politickém a soudním okrese Domažlice v nově vytvořeném kraji Plzeňském. Obec tvořily osady Horní Folmava, Dolní Folmava a přilehlá místa a samoty Böhm, Fichtenbach, Hammermühle, Perzelmühle, Perzeltomermühle, Petergürgel, Gibacht, Hausbube, Pfalzerjägerhaus, Wastlwölfe, Schafberg a Steffelmühle.

V roce 1864 bylo vydáno nové obecní zřízení a volební řád, podle něhož byl obecní výbor stejně jako podle Stadionova nařízení volen na tři roky, přičemž počet členů závisel na zalidněnosti obce. Obecní výbor volil ze svého středu obecní představenstvo, které se skládalo z obecního starosty a nejméně dvou radních. Obecní výbor měl usnášecí a dozírací pravomoc a vyřizoval zvláště důležité záležitosti. Působnost obcí se dále dělila na samostatnou (správa obecního majetku, udílení domovského práva, záležitosti místní policie) a stále narůstající působnost přenesenou na obec zákonem (vymáhání pokut, školních platů, církevních příspěvků, dále volební, živnostenské a zdravotní záležitosti, sčítání lidu, některé zemědělské a lesní záležitosti, pojištění, péče o státní komunikace, postrk, daňové záležitosti, vojenské záležitosti, soudnictví, např. v poručenských záležitostech, v záležitostech pozemkové agendy či v trestních věcech). Součástí přenesené působnosti byla i trestní pravomoc: starosta se dvěma obecními radními tvořili obecní trestní senát. Obce mohly ukládat peněžitou pokutu a vězení, někdy i vedlejší tresty. Přenesenou působnost obce vykonával starosta. Proti rozhodnutí bylo možno se odvolat k prvoinstančnímu politickému úřadu, tj. v případě Folmavy k Okresnímu úřadu v Domažlicích.

Obecní samospráva tak v podstatě existovala v nezměněné podobě až do roku 1918, kdy byla po vzniku samostatného Československa přijata a uvedena do praxe zcela odlišná ustanovení. Upraven byl především volební řád. Volilo se na základě vázaných kandidátních listin a podle zásad poměrného zastoupení, většinový systém byl odstraněn. Volební období bylo čtyřleté, v roce 1933 bylo prodlouženo až na 6 let, stejně jako tomu bylo v okresních a zemských zastupitelstvech. Obecní zřízení bylo novelizováno. Ve všech obcích byly povinně zřízeny finanční komise s rozsáhlou pravomocí, které měly právo kontrolovat veškeré obecní hospodaření. Řádnými orgány

obcí byly obecní zastupitelstvo, obecní rada, starosta a komise. Tyto principy platily pro obecní samosprávu až do září roku 1938. Z obecní kroniky lze vyčíst, že při obecních volbách v roce 1931 byl do čela obce Folmava zvolen Franz Baumann a jeho zástupcem Anton Kolbeck.

Po přijetí mnichovské konference došlo začátkem října 1938 k odtržení pohraničního území od Československé republiky. Také Folmava byla 8. října 1938 obsazena německým vojskem, které v prvních dnech vykonávalo v obci správu. Hitlerovým výnosem z 1. října 1938 bylo realizováno připojení pohraničí k Velkoněmecké říši. Na základě zákona o členění sudetoněmeckých území ze 25. března 1939, platného od 15. dubna 1939, byla obsazená část obcí soudního okresu Domažlice, tedy i Folmava, připojena k Bavorsku. Folmava byla připojena k okresu Železná Ruda, jehož součástí zůstala až do konce druhé světové války.

Činnost Obecního úřadu Folmava byla ukončena v květnu 1945 po převzetí moci místní správní komisí.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

O uložení před převzetím archivního fondu do Státního okresního archivu Domažlice není nic známo. O převzetí písemností do Státního okresního archivu Domažlice se nezachovala žádná písemná zmínka. Vzhledem k torzovitému obsahu archivního fondu lze usuzovat, že celý obecní archiv byl zničen již brzy v poválečných letech.

V současné době je Archiv obce Folmava uložen v prostorách Státního okresního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. O případném výskytu částí Archivu obce Folmava v jiných archivech nebo archivních fondech nebyl nalezen žádný písemný doklad.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archiv obce Folmava je uzavřeným archivním fondem, který vznikl z činnosti Obecního úřadu Folmava. Fond nebyl dosud ve Státním okresním archivu Domažlice zpracován a neexistovala k němu žádná archivní pomůcka. Po uspořádání tvoří Archiv obce Folmava jediná úřední kniha, a sice obecní kronika z let 1928-1939, a jedno pečetidlo [1765]-[1835].

Při pořádní archivního fondu bylo přihlédnuto k Metodickému návodu na pořádní a inventarizaci archivních fondů Archiv obce čj. AS/1-284/00, k Metodickému pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. 3. 2010 a k Základním pravidlům pro zpracování archivního materiálu (SAP 1960/II). Příslušná karta EL NAD, sestavená na základě předběžné evidence, mylně uvádí počet evidenčních jednotek: 1 úřední kniha, časové rozpětí: 1927-1945 i metráž: 0,10 bm. Rozdíl mezi tímto zápisem a skutečným stavem (2 evidenční jednotky: 1 úřední kniha, 1 pečetidlo, časové rozpětí: [1765]-1939, metráž: 0,11 bm) vznikl přesunem pečetidla ze sbírky pečetidel do fondu Archiv obce Folmava a přemanipulováním fondu.

Ze sbírky pečetidel bylo do Archivu obce Folmava přeřazeno mosazné pečetidlo s postavou spravedlnosti uprostřed a opisem „TAUSTER. VOLLMAUER. GEMEIND. INSIGEL“, pocházející nejspíše z druhé poloviny 18. století či počátku 19. století, dokud byla Folmava rozdělena na Horní a Dolní, tj. „Domažlickou“ a „Kamerální“.

Na základě zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů ze 30. června 2004, byla kronika obce Folmava i pečetidlo zařazeny do I. kategorie.

Jazykem fondu je němčina.

V době uložení archivního fondu ve Státním okresním archivu Domažlice v něm nebyly prováděny žádné restaurátorské ani konzervátorské zásahy. Fyzický stav dochovaných archiválií je dobrý.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

V obecní kronice, obsahující události z let 1928-1939, se lze dočíst o hospodářském, kulturním a politickém dění ve Folmavě, mimo jiné se zde nacházejí podrobné informace o obecních volbách, konaných v tomto časovém rozpětí, a o příchodu německého okupačního vojska do obce v říjnu roku 1938.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Folmava zpracovala, zinventarizovala a úvod k němu napsala ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně v únoru 2010 Marie Schöntag.

V Horšovském Týně 3. 1. 2011

Marie Schöntag

Seznam použitých pramenů a literatury

- EDL, Jan. Přehled změn v územní organizaci politické správy v letech 1928-1948, *Paginae historiae*, 2006, č. 14, s. 485-546.
- HÄUPLER, Hans-Joachim. Der Bayerisch-böhmische Hauptgrenzvertrag von 1764, *Bohemia*, 1992, Bd. 33.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-709-1.
- KOLBECK, Alfred, BECK, Karl. *Erinnerungen an Vollmau*. Waldmünchen 1978.
- MACKOVÁ, Marie. K úřadování a spisovněm obcí a měst, které od 1. října 1938 náležely pod říšskoněmeckou správu, *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, s. 235-240.
- MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : Příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu, *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha. ISSN 0004-0393.
- Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. *Sborník archivních prací*, 1960, roč. X, zvláštní příloha č. 2, Zásady pro pořádání archivů měst a obcí, s. 215-309.
- PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách I. (A - H)*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1954, s. 540.
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les – Domažlicko, historicko-turistický průvodce č. 1*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1992, s. 29.
- SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné správy v letech 1848-1948*. Praha : Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-25-4.
- SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargestellt. VII. Band: Klattauer Kreis*. Prag 1839, s. 131-132.

Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
AP	archivní pomůcka
AS	archivní správa
bm	běžný metr
č. k.	číslo kartonu
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
SAP	Sborník archivních prací
sig.	signatura
SOA	státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Číslo evid. jedn.
---------	-------	---------------	-------------------

I. KNIHY

1. Kroniky

1	Kronika obce Folmava	1928-1939	K 1
---	----------------------	-----------	-----

II. TYPÁŘE

2	Mosazné pečetidlo obce Folmava, oválné, pečetní deska bez držadla, průměr na výšku: 30 mm, na šířku: 28 mm, v pečetním poli postava Spravedlnosti, opis majuskulou: „TAUSTER. VOLLMAUER.GEMEIND.INSIGEL“	[1765]-[1835]	T 1
---	--	---------------	-----

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Folmava
Značka fondu:	AO Folmava
Časový rozsah:	[1765]-1939
Počet evidenčních jednotek:	2 (1 úřední kniha, 1 pečetidlo)
Počet inventárních jednotek:	2
Rozsah v bm:	0,11
Stav ke dni:	3. 1. 2011
Zpracovatelka archivního fondu:	Marie Schöntag
Zpracovatelka archivní pomůcky:	Marie Schöntag
Počet stran:	10
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 03.01.2011 - čj. SOAP/010-0003/2011